

Till sist

skall det konstateras, att vi på intet sätt var förberedda på händelserna i Iran. Visserligen hade iranska studenter i Stockholm ropat "Shahen mördare" och hungerstrejkat några dagar på Sergels torg men sådant händer ju ständigt. Vem kunde ana den snabba utvecklingen i Kina? Vad tänker gårdagens Vietnamdemonstranter om Kambodja och vad båtflyktingarna berättar? Har alla dessa händelser långsamt mognat utan att vi vetat om det? Medan vi satt framför TV och dagligen matades med samma nyheter från Sydafrika och Chile? En tid hade TV ett stående inslag om oroligheterna på Irland men så blev det plötsligt tyst. Hade allt återgått till lugnet? Inte alls – bara det att reportererna från londonredaktionen flyttat hem till Sverige.

Undersökningar har gjorts i USA som visar hur nyhetsjournalerna tidigare på biograferna och nu i TV ger en helt snedvriden bild av verkligheten. En engelsk historiker har bekräftat tesen att sanningen är det första offret i alla krig. Krigskorrespondenterna har inte sett sanningen, och när de såg den kom den aldrig fram till läsarna. Förra året hade engelska BBC redan på sommaren förbrukat sitt anslag till utlandsbevakning i tron att det skulle bli val till hösten och då skulle ingen bry sig om vad som hände ute i världen. Det blev inte val och när man i penningnöd sökte köpa program, gjorda på platsen av andra företag sade hemmafacket nej. Nyheter skall vi göra själva, annars får det vara.

Rapportering över gränserna har problem. Länder som drar ner gardinerna och bommar igen dörrar eller släpper in bara

vägleda gäster kan på avstånd komma att te sig som stabila och problemfria, medan däremot gästfria länder kan se sig illa lönade när de skildras som på gränsen av inre upplösning – katastrofreportage är alltid lättare och tacksammare att göra. Att söka få en sannare bild genom att tala om för korrespondenterna vad de skall skriva eller tillförsäkra sig rätten att också själva beredas tillfälle att yttra sig – det är inte rätta vägen. Men det var just vad vissa stater ville ha det till vid höstens Unescokonferens i Paris. "Hotet från Unesco" hette en ledare i SvD. Hotet avvärjdes, men frågan om rättvis bevakning återstår.

Vad vi nu upplever är att på platser där det händer någonting förmörkas himlen av neddalande reportrar som trängs med sina mikrofoner, kameror och skrivmaskiner. De skymmer varandra, trampar ner varandra och sitter en del av tiden inlåsta på något regeringshotell, varifrån de då och då med fara för livet rusar ut och fotograferar några springande människor, en brinnande bil eller får dela en intervju. Vad de kan få ut är strängt taget inte mera än ett vykort med några rader på baksidan.

I ordet utrikeskorrespondent ligger att det är en person som från utrikes ort skriver brev hem till sin tidning och allmänheten. Han har en kollega i ambassadören som rapporterar för sin regering. Bägge har under senare år blivit undanträngda av tillfälligt utskickade experter eller observatörer, samtidigt som den tekniska rutinen med överföring av nyheter genomgått en förvandling. Att ha en man som sitter i någon huvudstad för att skicka hem vad han läser i

tidningarna är en överflödigt lyx. Tidningar ligger lika tidigt på redaktionsborden hemma. Idealkorrespondent i Moskva är den som skickar in ett utdrag ur Pravda med personligt instämmande.

Det är dyrbart att ha en effektiv utlandsbevakning och det är uppenbart att redaktionerna måste fråga sig hur de bäst skall tjäna allmänheten med de resurser som står till buds. Nyheter kan alltid köpas genom byråer, men vad som motiverar en korrespondent är analyser, sammanfattningar och en bedömning av den kommande utvecklingen. Ingen tidning har satt detta i system så som Neue Zürcher Zeitung. Ett tjugotal fasta korrespondenter, högt kvalificerade, gör sina bedömningar utan att vara belastade med rutinuppdrag från dag till dag. De är inte heller förpliktade till den gamla regeln att skilja mellan fakta och kommentarer. Varje artikel är strängt taget en ledare, vilket inte utesluter objektivitet ifråga om fakta.

En sådan bevakning kan självfallet endast en tidning med mycket stora resurser kosta på sig. Vad som är värt att ta fasta på är den analyserande bevakningen av en som finns på platsen, som är väl initierad och har kontakter. Om man studerar utlandskorrespondentens historia skall man finna att många av dem hade en personlig auktoritet genom sitt kunnande och ägde förtroende hos infly-

telsrika personer. De var ingalunda plötsligt uppdykande reportrar med mikrofon eller bandapparat. Det finns också exempel på hur de ingripit i händelserna. Ingen begär det orimliga, men nog finns det ett behov av en kontinuerlig, balanserad bevakning i stället för det lemmeltåg av journalister som landar än här än där och trängs med varandra för att som resultat bara förmedla ett och detsamma – intryck från platsen. Det mest tillfredsställande är – som ibland sker – att dessa ögonblicksbilder kommenteras och inramas av personer på hemmaredaktionen som ger nyheterna deras rätta inramning.

En sak som emellertid endast kan upplevas av den som lever på platsen är att fånga de stämningar, de opinioner och fakta som förmedlas genom massmedia på platsen – radio och tv. Sådana stämningar är icke sällan odokumenterade därför att alla känner till dem, de är för självklara för att omtalas och den tillfällige gästen märker dem inte.

När på sin tid William Howard Russell bevakade Krimkriget för Times hade han – för att nu använda ett modernt ord – ett team av fyra personer. Förutom han själv, betjänt, kock och kusk. Ett nutida TV-team består också av fyra personer – reporter, fotograf, ljudtekniker och elektriker. Sådantida finns en kontinuitet – men vad i övrigt?